

Uit Congo (belge). Hôtel Palace, Albertstad, Congo, 2008

© Carl De Keyzer /Magnum

Carl De Keyzer

Documentair fotograaf

[tekst] Maurits Schmidt

Carl De Keyzer (52), Magnum-fotograaf uit Gent, exposeert op het internationale festival BredaPhoto werk uit 'Trinity' en uit zijn nieuwe project 'Moments before the flood'. Zijn expositie 'Congo (belge)' loopt nog in Groningen. Nooit zal de filosoof onder de fotografen over één nacht ijs gaan.

Op uw foto's staat alles wat erop moet staan.

"Toch laat ik meer weg dan ik laat zien. Maar als kijker zie je inderdaad alles wat ik wil dat je ziet. Dat komt doordat ik, zonder in detail te gaan, zonder close-ups, portretten, zonder gekunstelde technieken kortom, gewoon de situatie toon. En dan is het toch nog indrukwekkend, onheilsPELLend, surrealistisch, vervreemdend. Als iemand mij het compliment zou maken dat je alleen door te kijken het onderscheid ziet, is dat een mooi compliment."

Dat hebt u dan net van mij gehad.

"Mijn grote voorbeeld is 'American Prospects' uit 1987 van Joel Sternfeld. Wel specifieke situaties, geen opgelegde stijl. Zo krijgt hij zijn verhaal. Bij mij is dat ook zo. Het mooiste kenmerk van een goeie fotograaf is kunnen zien wat hij denkt over de situatie. Dat elementje is heel belangrijk."

Zonder opdringerig te zijn.

"Zonder mensen bij de leiband te nemen. In mijn boek 'God Inc.' over religieuze sekten in Amerika deed ik dat nog iets te dwingend, overdreven ironisch of sarcastisch: kijk eens, wat een knoeiboel hier. Ik raakte in zo'n negatieve spiraal dat dat in mijn foto's te zien was. Maar de geportretteerden vonden het schitterend. De Ku Klux Klan vroeg me zelfs mijn foto's voor hun pamfletten te mogen gebruiken."

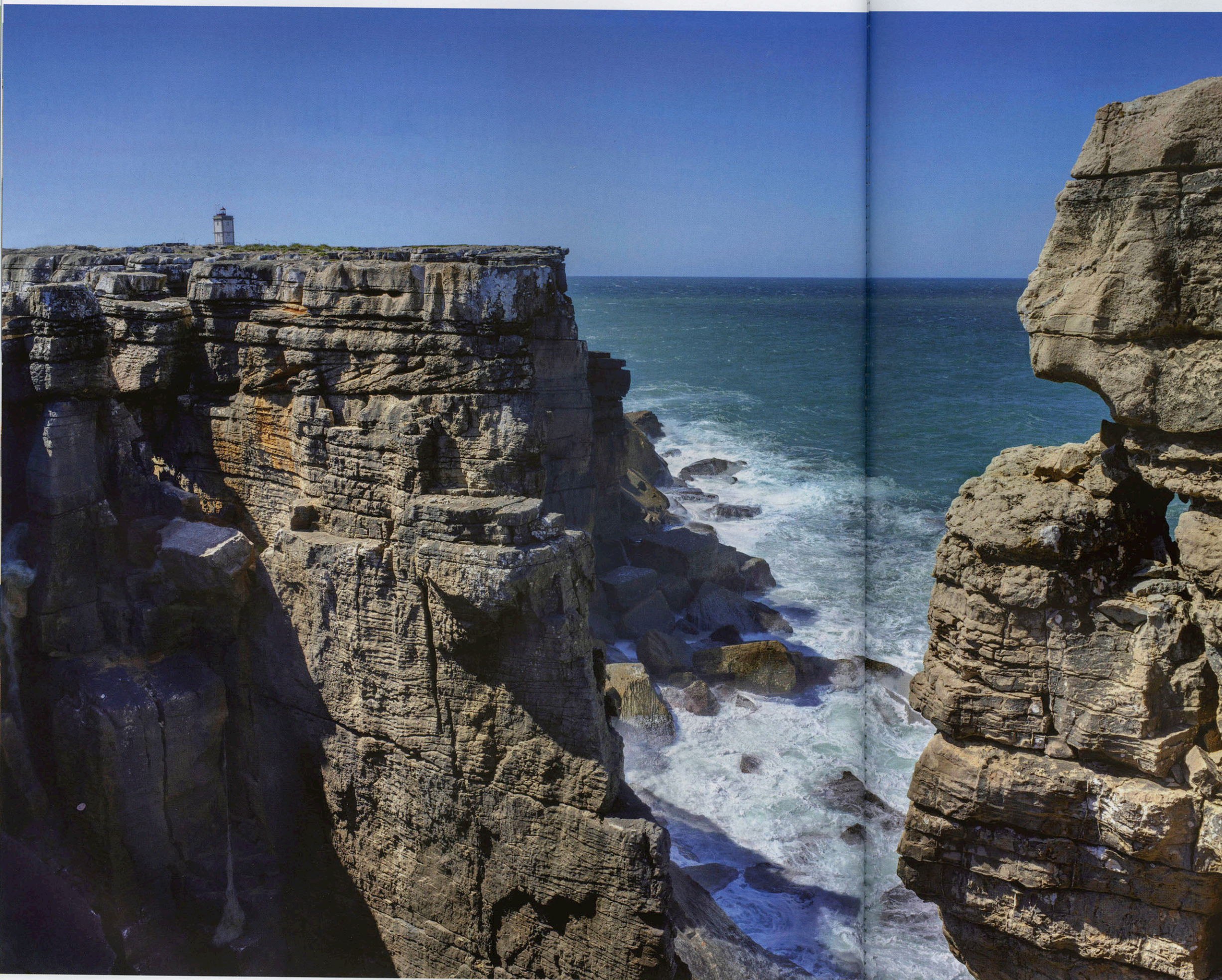
Wat u natuurlijk welwillend hebt toegestaan.

"Ik mag graag de leeuw in zijn hol aanvallen, maar dat ging me te ver."

Weerspiegelt uw levens-, uw grondhouding, zich in deze werkwijze?

"In mijn inmiddels tien driejaarlijkse boeken zit een rode draad. Maar de grootste rode draad ben ik zelf. In de openvolging van die boeken zie je dat."

Uit Moments Before The Flood: Peniche, Portugal, 2010 © Carl De Keyser /Magnum

Als het niet zo zou zijn, was ik allang gestopt. Het is een soort zelf-therapie. Ik doe het allang niet meer voor de eer of het geld. Ik wil mezelf constant bewijzen. Ik reis niet graag, zit het liefst thuis. Maar ergens in mij zit een kabouterijtje dat mij telkens weer dwingt tot domme dingen, die ik puur als persoon te gevaarlijk, te grootschalig, te moeilijk zou vinden."

Zoals?

"Een boek over Congo. Of acht maanden gevangenskampen in Siberië. Voor een miljoen zou ik het nog niet doen. Maar dat innerlijke stemmetje zegt toch: je moet zorgen voor genoeg foto's om het volledige verhaal te vertellen. Dat gebeurt een beetje buiten mijn wil om."

Siberië, dat tot 'Zona' leidde, was wel een heel uniek project.

"De meeste van mijn projecten zijn niet herhaalbaar. De kracht ervan is de grootschaligheid en wat ervoor nodig is ze tot een goed einde te brengen. Wereldwijd zijn er niet velen gek genoeg voor. Dus ja, ik moet goed gek zijn."

Ooit is dat vlammetje gaan wakkeren. U studeerde eerst diergeneeskunde.

"Ik kom uit een beschermd milieu, had latijn gevolgd op een conservatief katholiek college, had een hond. Dus ik schreef me in voor diergeneeskunde. Geen idee dat ik fotograaf zou worden. Dat was een hobby. Ik wou voetballer worden, was bijna prof. De overgang naar de kunstacademie veroorzaakte een enorme schok. Daar studeerde ik psychologie, filosofie, kunst, geschiedenis, hedendaagse muziek, met een kritische benadering. Alles wat ik op dat college had geleerd, bleek ineens pure leugen, eenzijdige godsdienstige propaganda. Mijn hele carrière is een correctie op die scholing geworden, met al mijn latere boeken over macht, oorlog, politiek, het gevangeniswezen, nu het kolonialisme."

Bent u een maatschappijhervormer, een schoolmeester?

"Een klein vingertje, af en toe. Nee, geen Nederlands vingertje. Dat is mijn stijl niet. In mijn katholieke opvoeding verbergen we liever alles onder de mantel der liefde, zoals nu weer met die pedofilie."

Erotiek speelt in uw werk geen rol.

"Ik heb wat naaktfoto's gemaakt, nooit gepubliceerd. Personen zijn meestal toevallig aanwezige figuranten. Ik benader moeilijk mensen, ben sociaal niet goed onderlegd. Ik probeer met mijn fotografie te zeggen wat ik verbaal niet goed kwijt kan. Het gaat nooit om mensen zelf. Ze zijn inwisselbaar."

Bij u bespeur ik een meer intellectuele insteek. Denken en kijken samen leidt tot de helderheid van uw foto's.

"Ik beschouw me niet als intellectueel, gebruik wel al mijn capaciteiten op dat gebied, probeer altijd een nieuwe visie, benadering te formuleren waar iedereen ten onrechte meent alles al te weten."

Anderen zoeken eerder een niche om in uit te blinken. Uw rode draad lijkt eerder boosheid in al uw thema's.

"Ik ben soms heel boos. Per project zoek ik een nieuwe stijl. Het is niet een trucje van dertig jaar geleden. Als mijn trucje een à twee boeken duurt, ben ik zodanig verveeld van mezelf dat ik iets nieuws moet vinden."

Uit Trinity:

Kuito, Angola, 2004

© Carl De Keyzer /Magnum

Je hoeft dus ook niet te zien: ha, een typische Carl de Keyzer.
"Er zijn er wel die het herkennen. Als je mijn foto's lostrekt uit hun project en ze naast elkaar hangt, zoals ooit op een retrospectief gebeurde, wordt het een zootje, begrijp je die individuele aanpak niet meer. Nieuwe technieken gebruik ik louter om de pure werkelijkheid per project dikker in de verf te zetten. Als ondersteuning voor de kijker: voilà, zo kun je makkelijker instappen."

Maar u wilt natuurlijk ook gewoon vaktechnisch experimenteren.
"Technisch ben ik zeer onderlegd. Ik heb vanaf mijn twintigste altijd alles zelf gedaan, tot en met het inlijsten van mijn werk. Ik ben zo perfectionistisch dat ik niemand vertrouw, nooit degelijk met een lab heb kunnen samenwerken. Daardoor heb ik ook een groter palet. Dat ambachtelijke bewonder ik ook zo in de oudere schilders. Dat ze niet met één bepaalde kwast hun hele leven hetzelfde schilderij opbrengen. Er zijn teveel mensen die op één trucje doorgaan omdat het hen te lang duurt een ander trucje te vinden."

Dit nummer gaat over documentaire fotografie. Dat komt in u samen.

"Ik ben geen reportagefotograaf, ik haat journalistiek. Ik ben geen – nou ja, ik ben wél kunstenaar, maar ik hanteer de term niet. Documentair fotograaf is de mooiste titel."

En wat is dan het verschil met reportagefotograaf? Beledig ik u als ik God Inc. en Zona als reportages zie?

"Neuneu. Maar een reportagefotograaf probeert toch meer een verhaal met een begin, midden en eind op te bouwen voor de media. In principe zit bij mij telkens het hele verhaal in elke foto. Als je er één of twee uithaalt, moeten die alles vertellen wat ik erover te vertellen heb. Een documentair fotograaf geeft pure realiteit weer zonder poespas. Zo gebruik ik al dertig jaar maar één lens, een 65 millimeter op een 6x7-camera, die hetzelfde ziet als het blote oog. Dat is mij voldoende. Niks zoomen of groothoek."

Dat is voor u een overtuiging, een filosofie.

"Nee, het is puur functioneel, alweer. Eén lens gebruiken is handig; dan hoeft ik geen andere lenzen op te steken. Met verschillende perspectieven, brandpuntsafstanden, werken vind ik veel te ingewikkeld. Licht: altijd hetzelfde. Op die Mamiya zet ik mijn scherpstelling ook altijd vast. Alles op F16. Dan heb ik alles scherp, van voor tot achter, dus hoeft ik daar mijn kop niet over te breken als ik bezig ben met kijken. Het is gewoon, voilà, je komt op een plek, je ziet mensen, er gebeurt iets, en dat neem je mee terug naar huis."

En moeten de gefotografeerden wel of niet weten dat u aan het werk bent?

"Da's een spel. Ik ensceneer nooit, maar ik moet zo met mensen kunnen spelen dat ik dat beeld mee kan nemen. Dat goed beheer-

sen, dichtbij gaan of onzichtbaar blijven, is mijn gave. In termen van privacy ga ik wel eens te ver. Zo kwam je in die gevangenkampen in cellen van mensen die het recht niet hadden te weigeren. Maar het gaat steeds om functionaliteit."

De aanleiding voor dit gesprek is uw tentoonstelling in Breda.

"In het museum tonen ze mijn vorige boek, Trinity, over macht, politiek, oorlog. En in de openlucht mijn nieuwe werk, Moments before the flood, over global warming, de stijging van het zeeniveau. Daar speel ik met de schrik van de Europeaan voor alles wat er vanuit die zee kon en kan komen, inclusief invasies – denk aan Romeinen, Vikingen, Engelsen – en immigratiestromen."

Waarom dit thema?

"Ik las in een krant: stel dat wereldwijd het water vier, zeven, tien meter zou stijgen, wat blijft er dan over van Europa. Bij zeven meter lag mijn huis aan de kust. Dat kan al als alleen Groenland zou afsmelten. Bij veertien meter is er geen Nederland meer, ligt Brussel aan de kust. Ik fotografeer nooit landschappen, maar ik kreeg een foto-opdracht voor water in en rond Brugge. Aan zee stelde ik me de totale dreiging voor. Door die schrik besloot ik de hele Europese kust te doen. Dat is vierhonderdduizend kilometer. Tien keer de omtrek van de aarde, ja. Bij mij wordt altijd alles groots. Ik ben nu Engeland, Frankrijk en Spanje/Portugal rond geweest, samen veertigduizend kilometer. Wat ik fotografeer zijn

bouwwerken om invasies tegen te houden: kastelen, muren, strekdammen, forten. Daar reken ik ook toe het kind dat met emmertjes zand de zee probeert tegen te houden. Uit Nederland heb ik al één beeld, de bajesboten in Rotterdam. Dat hangt dan weer samen met die immigratie, omdat er asielzoekers in zitten. Het moet eind 2012 af zijn."

En dan Congo.

"Nu in Groningen, naar aanleiding van vijftig jaar zelfstandig Congo. Ik heb er twee boeken van gemaakt. Een historisch deel, 'Congo belge en images', en eigen beelden van een tien maanden durende reis, 'Congo (belge)', op basis van een vijftig jaar oude toeristische reisgids."

Is er hier belangstelling voor? Congo ligt verder van ons bed dan voor Belgen.

"Het gaat meer over Afrika als geheel. Jullie zijn trouwens experts. Wij hadden maar één kolonietje, jullie zowat een derde van de gekoloniseerde wereld. Nederland verwerkte het sneller. Bij ons kwam dat pas de laatste jaren op gang. Voor dit moeilijke onderwerp heb ik expres weinig bestudeerd. Anders zou het voor het publiek, zonder dezelfde voorkennis, misschien te lastig worden erin te komen. Ik verwacht wel de wil, een poging van de kijker een tweede, derde laag te ontdekken die ik heb aangebracht; een zekere bagage is wel nodig. Als ik merk dat een foto te veel voor-

Uit *Trinity: Presentatie Stealth bommenwerper, Fort Edwards, VS, 1992* © Carl De Keyzer /Magnum

kennis nodig heeft, gooi ik hem eruit. Ik heb geen zin er tekstjes onder te zetten. Het beeld moet zó werken."

Trinity.

"Dat is een drieluik: tableau d'histoire, tableau de guerre, tableau politique. Drie genres uit de veelal propagandistische

schilderkunst, die ik heb overgenomen. Ik fotografeerde tien oorlogslanden, de drie grootste parlementen, een dertigtal evenementen in de wereld waar de macht zich toont aan het publiek. Zoals koningen vroeger schilders in dienst hadden om hun grote daden te vereeuwigen, zo heb ik dat nu fotografisch geprobeerd."

CARL DE KEYZER

Geboren:
27 december 1958, Kortrijk

Zoon van:
keukenfabrikant

Hoogste opleiding:
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Gent

Mooiste camera:
Mamiya 7; mijn droom is nog eens een digitale uitvoering
Meest gebruikte camera: de 7, nu ook de Mamiya 645 AFD met Phase One P 65, en de Nikon D3X
Dierbaarste foto: degene die ik nog moet maken

Grappigste foto:
mijn meest recente zelfportret

Wil nog:
doorgaan tot mijn 85ste; 't zal wel moeten.

mank lopen. Ik heb al geen drie jaar een opdracht voor ze gedaan. De gemeenschap van die vijftig fotografen wereldwijd is toch belangrijk omdat ze werk produceren waarop je jaloers kunt zijn. Dat is een motivatie verder te doen. Uit Nederland is er geen. Jammer genoeg is Geert van Kesteren, aspirant, eruit getuimeld. Er zijn vier Belgen lid."

Even iets heel anders. In Nederland heeft het Fonds BKVB een intendant aangesteld om de documentaire fotografie in de nieuwe digitale tijd een extra impuls te geven. Goed idee?

"Ben ik jaloers op. Bij ons is zoiets nog ondenkbaar. Zelf heb ik zo iemand niet nodig, maar ik begrijp het belang voor jongeren. Voor de kunstfotografie deed Bas Vroeghe, oprichter van Perspektief in Rotterdam, zoiets al eerder in Nederland. Zo heeft Jan Hoet er destijds in Gent voor gezorgd dat mijn werk een soort meerwaarde kreeg als hedendaagse en experimentele beeldende kunst. Hoewel geen Belgische kunstenaar mij als kunstenaar zal bestempelen – misschien is dat kinnesinne – heeft geen kunstenaar zo vaak in het SMAK in Gent gehangen als ik."

"Evengoed kan zo'n intendant ook slecht nieuws zijn: het doet me denken aan de kunstenaarssubsidies van vroeger, van de BKR ja, waardoor men silo's vol waardeloze gesubsidieerde kunst kreeg. Zo stimuleerde men kunstenaars die misschien wel talent hadden, maar niets meer hoefden te bewijzen omdat ze toch wel van hun stipendia konden leven. Twintig jaar geleden had ik ook wel gewild. Al had ik dan misschien hier nu niet gezeten. Omdat er geen geld voor was, moest je wel naar het buitenland, wat de Nederlanders minder deden. Afhankelijk van hoe het aangepakt wordt, zou dit dezelfde richting uit kunnen gaan. Je neemt meer risico's dan wanneer je bedje wordt gespreid. Maar ach, in dit stadium is het misschien wel weer nuttig en nodig. Als het echt ondersteunend werkt. Geen luie sfeer creëert. Toch, als je het allemaal met je eigen geld moet doen, ben je meer gemotiveerd. Dat was dan het voordeel van mijn nadeel." ☺

Volgende projecten?

"Een idee ontstaat, rijpt stilletjes aan terwijl ik nog met het vorige bezig ben. Maar voorlopig heb ik nog niks. Of ik wil het je nog niet zeggen."

Speelt uw lidmaatschap van Magnum een belangrijke rol?

"Magnum draait een beetje vierkant – da's Belgisch voor stroef,

BredaPhoto, Graphic Design Museum en openlucht, 16 september tot en met 24 oktober: 'Trinity' en 'Moments before the flood'. Fotogalerie Noorderlicht, Groningen, tot en met 3 oktober: 'Congo (belge)'.

www.carldekeyzer.com